

Dr Bernarda Bereza
Katedra Psychologii Klinicznej
Katolicki Uniwersytet Lubelski

Obraz idealnego i realnego małżeństwa jako czynnik trwałości więzi partnerskiej

1. Teoretyczne wprowadzenie do badań własnych

W czasach współczesnych instytucja małżeństwa, zwłaszcza w opinii młodych osób, zdaje się tracić na wartości. Pośrednio przyczyn takiego stanu rzeczy należy upatrywać w kryzysie rodziny, udział w kształtowaniu postaw i orientacji życiowych niesprzyjających trwałości związków małżeńskich mają też wzorce lansowane powszechnie przez tzw. osobowości medialne. Te i podobne okoliczności stają się „wodą na młyn” kształtującej się tożsamości młodych dorosłych. Zaczynają się oni gubić w wartościach, często traktując sakrament małżeństwa w sposób umniejszający jego znaczenie, a przede wszystkim podważający jego sakralny wymiar. Bywa, że albo nie wchodzi w instytucję małżeństwa, albo gdy już w niej są, szybko z niej rezygnują, najczęściej przy pierwszym większym kryzysie. Wielu młodych zamiast dążyć do pokonywania napotykanymi trudnościami, poszukiwania dialogu i porozumienia, zostawia sobie w zanadrzu alternatywę ewentualnej separacji bądź rozwodu. Czy można zatem przewidzieć lub prognozować jakie czynniki warunkują trwałość relacji małżeńskiej?

Rozważania w tym kierunku należałoby rozpocząć od przyjrzenia się definicji pojęcia jakości małżeństwa. Nie jest ona jednoznaczna. Zdaniem M. Ryś (1994) konstrukt jakości małżeństwa obejmuje takie wymiary jak poczucie integracji, satysfakcji, szczęścia osobowego, przystosowania oraz komunikacji międzyosobowej. W psychologii w ocenie jakości małżeństwa uwzględnia się także czynniki działające przed zawarciem związku małżeńskiego (m.in. wewnętrzną łączność i bliskość małżonków, dojrzałość osobową partnerów, odpowiednią motywację do zawarcia związku małżeńskiego, słuszny wybór małżonka, działanie wzorców rodziny pochodzenia), czynniki aktywne w trakcie jego trwania (spełnianie przez partnerów swoich ról małżeńskich i rodzicielskich, wzajemne zaspokajanie potrzeb, obdarowywanie się miłością, zbieżną hierarchię wartości, umiejętność komunikacji oraz radzenie sobie z konfliktami itp.). Podkreśla się także rolę statusu społeczno-ekonomicznego, pracy zawodowej małżonków, czy liczebność członków rodziny (Ryś, 1993; Rostowski, 1987; Braun-Gałkowska, 1985 i 1992; Gray, 1995; Wojciszke, 1993). Związki udane zdaniem Z. Lwa-Starowicza (2000) to takie, w których małżonkowie pozytywnie przeszli wszystkie fazy więzi partnerskiej, obejmujące sytuacje kryzysowe oraz

trudne wybory wychowawcze, posiadają żywą więź uczuciową, odnoszą się do siebie z szacunkiem i życzliwością, są tolerancyjni wobec siebie, dopasowani pod względem zainteresowań, poczucia humoru, stylu życia, a także nadal dla siebie wzajemnie atrakcyjni.

Jakość małżeństwa trudno analizować jako konstrukt jednowymiarowy, chociażby ze względu na subiektywny jego aspekt. O tym, czy małżeństwo jest udane, decyduje przede wszystkim zderzenie oczekiwań wobec małżeństwa osób je tworzących z realną wizją zastaną. Subiektywna ocena (nie)spełnienia oczekiwań, bardziej aniżeli podobieństwo do jakiegoś modelu teoretycznego, będzie zatem wyznacznikiem powodzenia małżeństwa (Braun-Gałkowska, 2002).

2. Badania własne

2.1. Cel badań

W niniejszym opracowaniu celem stało się wyznaczenie obszarów jakości małżeństwa, które w opinii wybranej próbki populacji osób dorosłych, uznawane są jako wytyczne powodzenia małżeństwa. Badano realny i idealny obraz związku małżeńskiego.

2.2. Osoby badane

Przebadano 50 osób - 25 par małżeńskich dobranych losowo (50% kobiet i 50% mężczyzn). Badane osoby były w przedziale wiekowym od 20 do 40 lat (średni wiek wyniósł 29 lat)¹. Badania miały charakter anonimowy i dobrowolny. W większości młodzi małżonkowie pochodzili ze wsi (64%), posiadali wykształcenie wyższe (50%), wykonywali zawody fizyczne (48%) i prace umysłowe (44%), określali swój status materialny jako średni (94%), pary były bezdzietne (40%) lub z jednym dzieckiem (36%), ze stażem małżeńskim poniżej 10 lat (80%).

2.3. Metody badania

W badaniach zastosowano *Skalę Powodzenia Matżeństwa (SPM)* M. Braun-Gałkowskiej. Metoda składa się z 46 twierdzeń, będących w założeniu konstrukcji tej metody, wymiarami osiągnięcia szczęścia małżeńskiego. Osoby badane skalę tę wypełniały dwukrotnie, pierwszy raz zakreślając dowolną liczbę twierdzeń prawdziwych dla własnego małżeństwa (SPM I – obraz realny), drugi raz zakreślając twierdzenia, jakie ich zdaniem są ważne dla powodzenia i szczęścia małżeństwa ogólnie (SPM II – obraz idealny). Zestawienie obu list pozwala na określenie liczbowego wskaźnika powodzenia małżeństwa. Wskaźnik rzetelności *r* Pearsona dla tej metody wynosi 0,99 w pierwszym badaniu, w drugim 0,95 (Braun-Gałkowska, 2002). Otrzymano obraz małżeństwa realny i idealny. Porównania obu tych konstruktów dokonano za pomocą testu Wilcoxon.

¹ Badania przeprowadzała p. Sylwia Jakubczak.

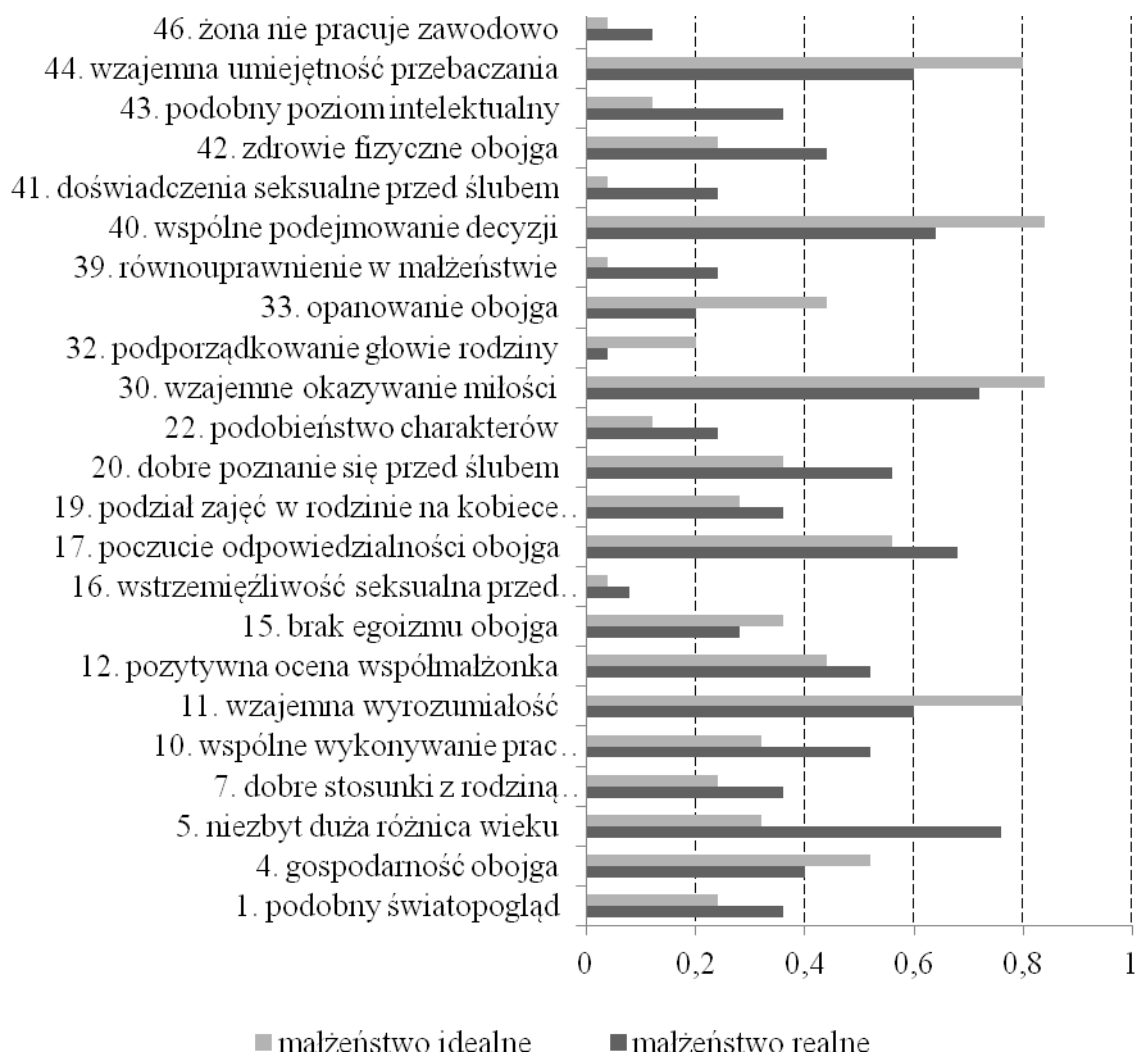
2.4. Wyniki

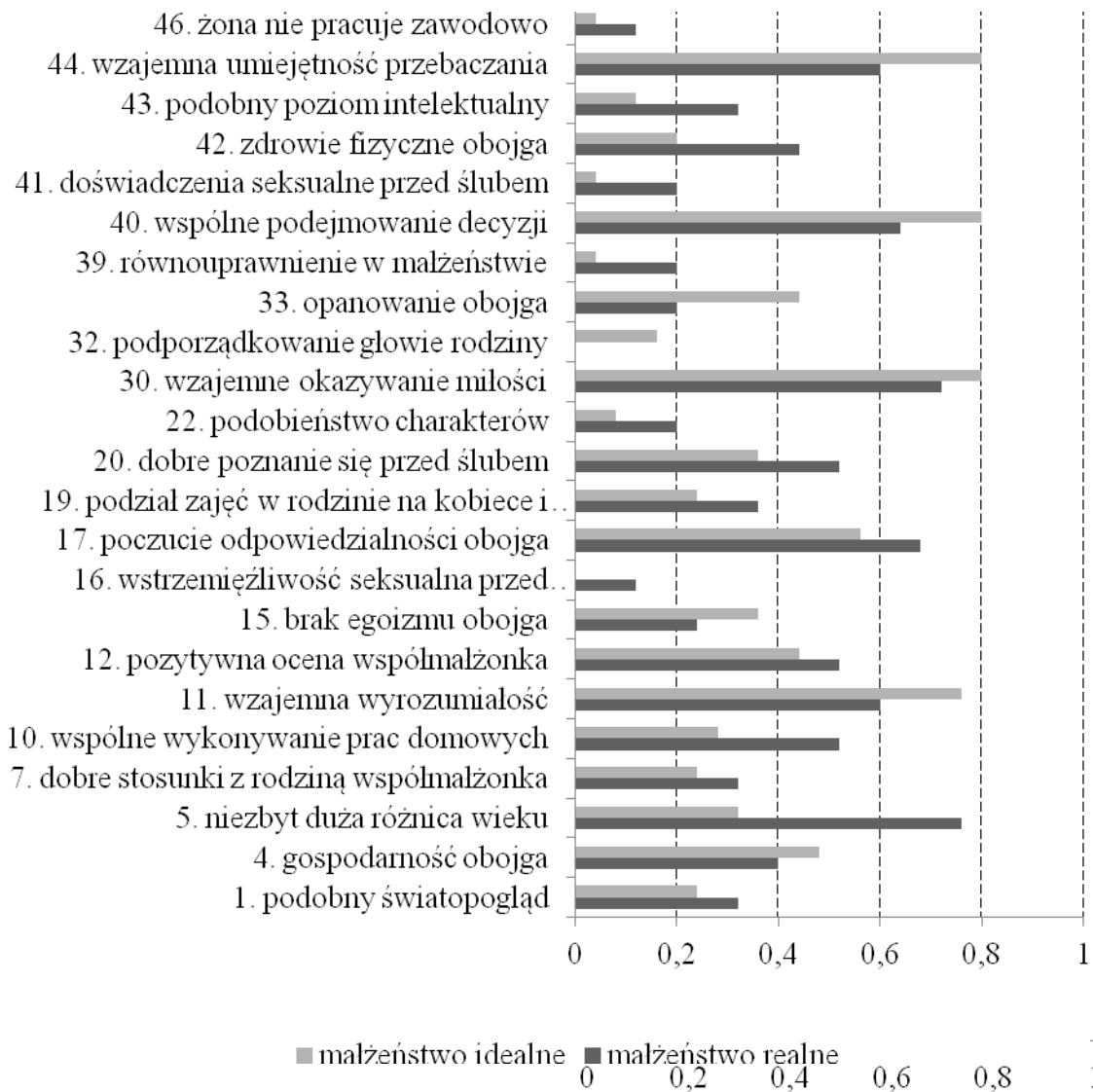
Porównując badane kobiety i mężczyzn pod względem oceny realnego obrazu własnego małżeństwa, nie znaleziono różnic statystycznie istotnych. Porównanie kobiet i mężczyzn pod kątem wyobrażenia sobie ideału małżeństwa, także nie różnicowało wyodrębnionych ze względu na płeć grup respondentów. Kolejnym zatem etapem analiz było porównanie realnego i idealnego obrazu małżeństwa – oddzielnie w grupie kobiet i oddzielnie w grupie mężczyzn. Analiza wyników odnoszących się do realnego i idealnego obrazu małżeństwa ujawniła, że statystycznie istotne różnice zidentyfikowano w 23 spośród 46 skal.

Uzyskane wyniki przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 1. Porównanie realnego i idealnego obrazu małżeństwa w grupie kobiet (N=25)

źródło: opracowanie własne

W

:25)

■ małżeństwo idealne ■ małżeństwo realne

źródło: opracowanie własne

Zdaniem zarówno kobiet, jak i mężczyzn powodzeniu małżeństwa sprzyja większa różnica wieku pomiędzy małżonkami ($p=0,000$), opanowanie ($p=0,001$) i podporządkowanie głowie rodziny ($p=0,005$). Nie bez znaczenia jest gospodarność obojga partnerów ($p=0,025$), brak egoizmu ($p=0,025$) i wspólne podejmowanie decyzji ($p=0,003$). Na jakość więzi małżeńskiej ma wpływ okazywanie sobie miłości ($p=0,025$), wzajemnej wyrozumiałości ($p=0,003$) oraz umiejętność przebaczenia ($p=0,002$). Respondenci snując wizję idealnego

małżeństwa byli zgodni także co do roli kobiety wyrażając potrzebę, aby nie pracowała ona zawodowo ($p=0,025$).

Zdecydowanie mniejsze znaczenie dla powodzenia małżeństwa badane osoby przypisywały wspólnemu światopoglądowi ($p=0,025$). Mniejszy akcent kładziono także na rolę równouprawnienia w małżeństwie ($p=0,003$), cechę odpowiedzialności obojga małżonków ($p=0,014$), czy zdrowie fizyczne ($p=0,001$). W opinii młodych małżeństw jakość więzi między partnerami nie łączy się z dobrym poznaniem się przed ślubem ($p=0,003$), pozytywną oceną współmałżonka ($p=0,046$), podobieństwem charakterów ($p=0,014$), ani też podobnym poziomem intelektualnym ($p=0,001$). Zdaniem obojga płci na jakość małżeństwa wpływu nie ma ani wstrzeźliwość seksualna partnerów przed ślubem ($p=0,046$), ani zbytne doświadczenie seksualne przed zawarciem związku małżeńskiego ($p=0,003$). Charakteryzując idealne małżeństwa badane osoby zwracały uwagę na mniejszą potrzebę utrzymywania dobrych stosunków z rodziną współmałżonka ($p=0,025$), mniejsze znaczenie nadawano też wspólnemu wykonywaniu prac domowych ($p=0,001$) i sztywnemu podziałowi ról w rodzinie ($p=0,025$).

2.5. Dyskusja wyników

Badania pokazały zróżnicowany obraz zależności w postrzeganiu związków międzyludzkich. Pierwszą dostrzegalną kwestią jest różnica odczuć w odbiorze własnej aktywności w rolach społecznych. Kobiety mają poczucie powierzenia się decyzjom i opiece głowy rodziny, podczas gdy ich małżonkowie mają odmienny odbiór ich postaw. Sytuacja ta może wynikać z różnic indywidualnych w sposobach komunikowania się kobiet i mężczyzn (Tannen, 1999; Griffin, 2003; Plopa, 2007). Najprościej rzecz ujmując, kobiety prowadząc konwersację są bardziej ekspresyjne, ukierunkowane na nawiązanie poprzez rozmowę relacji, pogłębienie kontaktu interpersonalnego oraz stworzenia poczucia bliskości. Dla odmiany, mężczyźni są mniej ekspresyjni, ukierunkowują się na dominację i konkret, którym jest przekazanie rozmówcy sugestii, opinii oraz wskazanie celu. Widać stąd, że umiejętność skutecznego komunikowania się jest z pewnością, z psychologicznego punktu widzenia, jedną z najbardziej fundamentalnych wytycznych stabilności relacji małżeńskiej (Kornaszewska-Polak, 2013).

Wykazana w niniejszym opracowaniu frustracja potrzeb łączy się z modelowym w opinii badanych osób wzorcem związku opartego na patriarchacie. Ujawniła się też mniejsza potrzeba równouprawnienia w małżeństwie. Respondenci w wizji idealnego małżeństwa jako czynnik prognozujący trwałość związku, wskazywali na potrzebę zmniejszenia aktywności zawodowej kobiet. W tej kwestii chociażby widoczna jest radykalna zmiana postaw i wartości młodych ludzi na przestrzeni lat. Jeszcze w latach 90-tych ubiegłego wieku notowano spadek liczby zwolenników tradycyjnych podziałów ról w rodzinie. Statystyki Polskiego Generalnego Sondażu Społecznego z 1993 r. wskazywały wzrost liczby osób

przyznających obu małżonkom prawo do równego udziału w życiu zawodowym, wyrażających sprzeciw wobec tradycyjnie pełnionych ról, zgodnie z którymi kobieta ma być gospodynią domową, piastunką ogniska domowego, mężczyzna zaś zapewniać rodzinie konieczne do życia środki materialne (Kornaszewska-Polak, 2013). Należy wspomnieć, że model rodziny patriarchalnej propagowany jest także przez Kościół katolicki (około 90% populacji polskiej deklaruje przynależność do Kościoła katolickiego i godzi się na jego udział w kształtowaniu m.in. wizji rodziny). Słusznie należy się spodziewać zatem, że propagowane przez religię katolicką wzorce będą obecne we współczesnej rodzinie (Beisert, 2006). Niniejsze badania zdają się dawać temu wyraz.

Poprzez propagowanie modelu patriarchalnego rodziny przypuszczać można, że badana próbka populacji młodych małżeństw wyraża w ten sposób potrzebę pogłębienia więzi emocjonalnej z partnerem, chęć powierzenia się drugiej osobie (u kobiet) i chęć zaopiekowania się współmałżonkiem (u mężczyzn). Potrzebę zbliżenia i pogłębiania relacji partnerskiej widać także w oczekiwaniach młodych dorosłych, aby w sposób zdrowy dystansować się od swoich rodzin pochodzenia i tworzyć nową, odrębną wspólnotę małżeńską, niezależną od emocjonalnych wpływów osób trzecich.

Niezmiernie ważną kwestią pozostaje wątek współżycia seksualnego. Tu, zwłaszcza mężczyźni odważnie przyznają, że bliskość to także dopasowanie się małżonków w sferze seksualnej, mówienie w poczuciu bezpieczeństwa o swoich potrzebach, zmniejszenie obszarów tabu, odwzajemnianie potrzeb partnera, powierzenie się w wymiarze największej intymności drugiej osobie, zaufanie jej. Bliskość seksualna jest z pewnością najwyższym przejawem intymności między ludźmi. W prezentowanych tu badaniach – w opinii mężczyzn – sprzyja jej rozpoczęcie współżycia płciowego przed ślubem, a frustracja potrzeb seksualnych (m.in. brak zrozumienia i niedopasowanie pod tym względem w sferze seksualnej) okazuje się być ważnym prognostykiem niepowodzenia małżeństwa. Pozostaje to zgodne z doniesieniami w literaturze, przyznającymi aktywności seksualnej znaczącą rolę w tworzeniu więzi międzyludzkiej (Beisert, 2006). Przy czym, deklarowanych w niniejszych badaniach potrzeb młodych osób, zwłaszcza w odniesieniu do seksualności ludzkiej i jej znaczenia dla trwałości małżeństwa, nie należy traktować jako rozluźnienie norm obyczajowych i moralnych. Świadczą one raczej o nadawaniu nowego kształtu granicom pomiędzy tym, co klinicznie w psychologii człowieka nazywamy normą vs patologią seksualną i co Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) włącza w kryteria zdrowia seksualnego (Beisert, 2008).

Wnioski:

- 1) Nie ma różnic istotnych statystycznie w realnym obrazie małżeństwa w opinii badanych kobiet i mężczyzn.
- 2) Zarówno mężczyźni, jak i kobiety posiadają podobną wizję idealnego małżeństwa.

- 3) Istnieją ważne wytyczne mające w opinii młodych dorosłych istotne znaczenie dla jakości związku małżeńskiego oraz prognozujące powodzenie trwałości małżeństwa.

Bibliografia:

- Beisert, M. (2006). Przemiany współczesnej rodziny polskiej. *Rocznik Lubuski*, 32(2), 19-37.
- Beisert, M. (2008). Kryteria diagnostyczne przydatne dla oceny zachowań seksualnych małego dziecka. *Przegląd Seksuologiczny*, 14, 11-19.
- Braun-Gałkowska, M. (1985). *Miłość aktywna. Psychiczne uwarunkowania powodzenia w małżeństwie*. Wyd 2. Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX.
- Braun-Gałkowska, M (1992). *Psychologiczna analiza systemów rodzinnych osób zadowolonych i niezadowolonych z małżeństwa*. Lublin: KUL.
- Braun-Gałkowska, M. (2002). *Metody poznawania systemu rodzinnego*. Lublin: Katolicki Uniwersytet Lubelski, Katedra Psychologii Wychowawczej i Rodziny.
- Gray, J. (1995). *Mężczyźni są z Marsa, a kobiety z Wenus*. Warszawa: Rebis.
- Griffin, E. (2003). *Podstawy komunikacji społecznej*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Kornaszewska-Polak, M. (2003). Style komunikowania się kobiet i mężczyzn a sytuacje trudne. *Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio*, 2(13), 102-121.
- Lew- Starowicz, Z. (2000). *Seksuologia sądowa*. Warszawa: PZWL.
- Plopa, M. (2007). *Więzi w małżeństwie i rodzinie. Metody badań*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Rostowski, J. (1987). *Zarys psychologii małżeństwa*. Warszawa: PWN.
- Ryś, M. (1993). *Psychologia małżeństwa. Zarys problematyki*. Warszawa: MPPP.
- Ryś, M. (1994). Jakość i trwałość małżeństwa: propozycja skali. *Problemy Rodziny* 3, s.19-20.
- Tannen, D. (1999). *Ty nic nie rozumiesz!* Poznań: Wydawnictwo Zysk i Spółka.
- Wojciszke, B. (1993). *Psychologia miłości. Intymność – Namiętność – Zaangażowanie*. Gdańsk: GWP.